

és ahhoz képest rendezkednek. Majd kézi szitákon, majd nagyobb, a földön ferdén felállított dróthálókon keresztül távolítják el a finom homokot, azután pedig a nagyobb kavicsokat. Ennek megtörténével az egészet szín szerint két rakásba válogatják, mert a sárga kavicsban közönségesen több a gránát, mint a szürkében. A föld tulajdonosa és a munkások ekkor egyenlő mértékben osztozkodnak. A maga részét kiki hazaviszi és otthon tisztítja meg az agyagos és homokos részekről és úgy szedegeti ki belőlük a gránátokat.

A szemeket nagyság szerint osztályozzák és a vidéken megforduló kereskedőknek eladják, a kik többnyire Turnauba, mint a cseh gránát-kereskedés főhelyére szállítják.

A kavicsokban található gránát-szemek mennyisége igen változó. Egy kétlovas kocsival hazaszállított tömegben lehet 3 frttól 30 frtnyi értékig.

Megemlítjük, hogy a munkások az

árkokat megint behányják, még pedig úgy, hogy a nagyobb kavicsokat az árok fenekére dobják, föléje az agyagos homokot és legfölül ráborítják az onnan eltakarított televenyrt. A tulajdonos azután a megmivelésre is jó hasznát veheti ennek a földnek.

A kisebb gránát-szemeket font számra veszik: a legapróbbakat a helyszínén 60 krért, a valamivel nagyobbakat egy forintért. A babnagyságúakat már egyenként adják el és pedig sokszor elég jó áron; darabjáért, ha szép, egy-két forintot kapnak. A szögletes szemek értéke nagyobb, mint a kopott gömbölyűeké.

A cseh gránátok legnagyobb mennyiségét a turnai gyárakban csiszolják és onnan kerülnek azután kereskedésbe. A közoktatásügyi kormány ott drágakő-csiszoló szakiskolát is állított fel, a hol a csiszolást és aranyba, ezüstbe foglalást művészi fokra igyekeznek emelni.

DR. SZT. H.

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

163. Ökreim vagy juhaim betegségek alkalmatosságával marha orvosláshoz érteni praetendált paraszt gazdát hivattam, a' nyelveket meg szúrta, fülek végét el vágta, kerülte a beteget le vett kalappal háromszor egy felé, háromszor más felé és végre hátra felé kezdett számlálni 's a' kupa bor áldomást még is egyenesen bé felé le itta. — — — Szászvároson 1830-ban Mártiusnak 25-ikén. (Nemzeti Társalkodó 93. l. 1830.)

164. Tolna Vgyéből az iratik a' Sept. 7-dikén történt Égi háborúról, hogy itt nem csak menydörgött és vilámlott, hanem a' legkeményebb szívnak meg-rettenéséig égni láttatott az egész *Atmosfera*; nevezetesen edgy Böltske nevű faluban olly sok jég hullott ekkor, hogy a' Házak' fedelét bé-rontotta, és az apróbb folyó vizeket bé-dugta. (Magyar Kurir 1792. 1221. l.)

165. Nagy Bajom Sz. Jak. hav. 25. napján. Ha a' földmivelésről írnek, vagy az erdő gondviselésről, senki sem tartaná ritkaságnak, mivel Somogynak ezek tulajdo-

nai: de onnét, hol még egy Gymnasium sem találattik, oly dologról írni, melly két ezer esztendőől fogva fárasztja az emberi elmét: az valóban ritkaság. Ez pedig *H o r v á t h Á d á m* Tudós Hazánkfiának igyekezete. A' ki már mint poéta igen felséges Dolgokról, u. m. A' lélek halhatatlanságáról — és A' legrövidebb Nyári Éjszakában a Tsillagok forgásáról írt. Ó most a' keréknak megszegletesítéséről (*Quadratura circuli*) készített egy munkát, mellyet tsak azoknak adja, a' kik kéri: de nem árultatja.

A szerkesztő megjegyzése: Ezen kétséges Feltételen már két Magyar Tudósok dolgoztak a' múlt század vége felé: *T. R a j n i s J ó s e f* és *Tiszt. R é v a i M i k l ó s*. Amaz a' Végetlen Számazás formáival, emez a' Czirkalommal igyekezett célját elérni. Mennyire viszi Horváth Ádám Úr, kinek még a' Czirkalomra sints szüksége, a' munkának bővebb vizsgálása mutatja meg. (Hazai tudósítások 1806. 101. l.)

Közli: RADNÓTI DEZSŐ.

166. Báró Zach Ferencz hazafisága. Báró Zach Ferencz, ama híres mathematicus és csillagász negyven esztendeig a külföldön, Német-Francia- 's Olaszországban élt, 's honját soha sem látta ismét, (megtart Párisban), 's mégis mint 70 esztendő öreg a' szép olasz földön magyar hazáját 's a' Magyarokat forró indulattal szerette. Ez, a' többek közt kitetszik azon leveléből, melyet Dr. Rumynak, ki vele még 1803-dik esztendőben Gothában megismerkedett, Genuából (Olaszországban) 1825-dik esztendőben Julius 30-kán Bécsbe írt, mellyből néhány helyet közlünk.

. . . . Alle Ihre Beyträge sollen mir lieb und werth seyn, und ich werde solche mit vieler Erkenntlichkeit in meine Zeitschrift aufnehmen. . . . Besonders erwünscht und erfreulich soll es für mich seyn, wenn ich von meinem Vaterlande viel Liebes, Gutes und Schönes sagen kann. An Stoff hat es mir bisher freylich gefehlt; denn meine lieben Landsleute haben wenig Verkehr mit dem Auslande, daher ist auch wirklich in literarischer Hinsicht mein liebes Vaterland eine wahre Terra incognita. . . . Wenn Sie mich daher au fait der Arbeiten und der Verdienste unserer lieben braven Landsleute setzen wollen, so werden Sie nicht nur allein mich unendlich dadurch verbinden, sondern Sie üben damit zugleich ein sehr verdienstliches patriotisches Werk, wofür man Ihnen Dank schuldig sein wird.

Wie sehr ich in Dunkelheit und Unwissenheit lebe über alles das, was im theuren Vaterlande vorgeht, können Sie hieraus abnehmen: dass ich Kmeth's Tod erst durch Sie erfahren habe. In dieser Unwissenheit hätte ich noch lange leben können, so wie in jener, wer an Pasquich's Stelle an der Ofner Sternwarte gekommen ist, welches ich noch zur Stunde ignorire, und wenn Sie mir nicht zu Hülfe kommen, noch lange ignoriren werde. Was ist denn aus der Tyrnauer, aus der Erlauer, aus der Carlsburger Sternwarte geworden? Sie sind ganz verschollen. Gibt es denn gegenwärtig keinen ungarischen Astronomen mehr? Bin ich also der einzige? Erfreuen Sie mich bald wieder mit einem gehaltvollen Schreiben, womit ich meine Correspondance astronomique ausschmücken und gloriam patriae verkündigen kann und genehmigen Sie . . . . (Hasznos Mulatságok 1836 I. 142.)

167. A tatai öreg hordó. A Tatai uradalomban nem meszsze Tata városától Baj nevezetű Szőlőhegyben a Mélt. Eszterházy Ferencz Gróf Uraság pinczéjébe vagy helyezettve ezen öreg Hordó.

A hoszszasága térszen 17 lábot, 10 hü-

velket. A legnagyobb általlója (diaméter) a közepén, a szájánál 15 lábnyi: a legkisebb, a fenekeinél 13 lábnyi. Az egész hordónak igen díszes, rendes, és helyes formája vagyon.

Dongái 83 vagynak, a feneke egyik 15, a másik 14 darabból áll: a fenekei vaspántokkal vagynak összeszoríva, a dongák 18 abroncsal kerítettek.

A fája nyom 148 mázsát, a rajta levő vas 43 mázsát, 54¹/₂ fontot, mind öszve tehát 191 mázsát, 54¹/₂ fontot. Belé fér 1412 akó. A fák, a' mellyekből készítettet, vágattak a Devetseri Uradalomban lévő Uzsa helység erdeiben, és a Kapornoki Apát-ursághoz tartozandó Sz. Mártonyi erdőkben: a neme fejer Tölgy (Quercus faemina). Készítették: a' Pápai Uraság Kádárja Tóth György; a ki T. Veszprém Vármegyéből származandó, soha Magyar Országban kívül nem volt, Pápán tanulván a' mesterséget, Kanisán, Fejérváron és Veszprémben vándorlott; — és egy Pápai Lakatos, Leicht János vasalta meg. A' Baji pinczébe öszve rakott 1803. esztendőben October hónapban: új borral megtöltetett ugyan azon esztendőben Decemberben, ezen új bor kieresztett belőle 1804. esztendőben Martiusban, 's kitisztítván ó borral töltetett meg Majusban. (Hazai Tudositások. I. Féleszt. 1806. 69—70. ll.)

168. Éjszaki fény. Nagyvárad. 1806. Nov. 11-én: Harmadik negyedik ötödike ezen folyó hónapnak igen gyönyörű éjszaki világossággal (aurora borealis) kedveskedett a természet barátinak, éjszak és napnyugot felé láttatott, nálunk hetedféltől fogva majd kilenczig, noha nem mindenkor egyenlő nagysággal, 's elevenséggel lehetett szemlélni. Ezt a' természetes tüneményt a nép most is vérontás előjáró póstájának nézi, mint az üstökös csillagoknak látó határunkon való megjelenését, véres hadak, éhség, dögghalál rettentő jeleinek állítja. (Hazai Tudositások. I. Féleszt. 1806. 339. l.)

169. Különös villám-csapás. 1784. július 12-dik napján Namin (Námény, Beregben) nevezetű Hellységben a' száraz-Menykő leesevén, egy Debretzenbe utazni akaró szekerébe, bójármazva lévő két Ökrét agyonütötte; sőt az ökörhajtónak is kalapja karimáját tsudálatosan körül kerülvén, a' rajta lévő pántlikát leégette, onnan a' bal karján lemenvén a' térdüig, mindenütt fekete jelt hagyott maga után: ki egy néhány órákig ész és majd tsak nem minden érzékenységgel nélkül lévén, érvágás és más hasznos orvosságokkal való élése után, harmad nap mulva, tsak ugyan előbbeni egészségére helyre állított. (Magy. Hírmondó 1784. év 500. l.)

Közl: Sz. K.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.